

Ovanliga *Cortinarius*-arter — en bildserie, del V

Karl Soop

Summary: A few uncommon *Cortinarii* from the subgenus *Phlegmacium* are described from Northern and Central Sweden and illustrated in colour on the cover.

Detta avsnitt tar upp några ovanliga *Phlegmacium*-arter, som inte tidigare blivit avbildade i svensk litteratur.

Tillägg: Texten har reviderats efter publiceringen med notiser inom klammer [].

Cortinarius (Phlegmacium) leucophanes Karst. (gräddspindling)

Syn.?: *C. compar* (Weinm.) Fr. *nec* Mos.

Hatt 3–6 cm; klibbig, ej hygroman; klocklik eller utbredd m bred puckel; elfenbensvit till gräddgul el gulgrå, som ung vitfrostig, som äldre ljusbrun; glatt; kant gråvit som ung.

Fot 4–7 cm × 5–9 mm; klubblik el m liten knöl; fylld; silkesvit och filtaktigt mjuk, grånande vid tryck; som äldre m brungula fibrer, ibland violett överst.

Velum vitt, rikligt; cortina vit.

Lameller ljusbruna, vanligen m flyktig violett till rosa ton; fria; täta (L=76, l=1), egg likfärgad.

Kött vitt till ljus violett, som äldre grågult i foten, ibland anlöpande gulbrunt vid exponering el tumning; mjukt; ingen lukt el smak.

Sporer: 5,5–7,5 × 3,5–4 µm, ellipsoida.

Reaktioner: NaOH och NH₃ ingen till svagt gul.

Fynd: I tallskog bland renlav; ovanlig, vanligare norrut. Härjedalen, Vemdalen, Björnrike, 1985-08-20, KS122; 1983-09-06. Härjedalen, Hede, Sörviken, 1990-09-05, KS439. Västmanland, Arboga, Kalkugnsberget, 1986-09-01. Södermanland, Vårberg, 1987-09-06. Södermanland, Vagnhärad, Lövsta, vid sälj i örtrik, kalkrik blandskog, 1990-09-23, KS466.

Ref: Soop (1987).

En mjuk och "söt" liten spindling med skira, gräddvita färger och karakteristiska, ovanligt små sporer. Lamellerna har inte alltid blå ton, och när den förekommer, blir den snabbt rosa, för att snart försvinna. Jag föreslår det svenska namnet *gräddspindling*.

Arten antas kunna växa enbart med tall, och ha nordlig utbredning, men jag har en gång funnit den så långt söderut som i Vagnhäradstrakten, på en lokal där sälj var den enda troliga partnern. I denna kollekt uppvisade svampköttet margaringula fläckar.

Fries beskriver (1836) *C. compar*, en art med brunare hatt och violetta lameller, vilken skulle kunna tolkas som *C. leucophanes* (T.E. Brandrud, pers. comm).

Systematiskt är *C. leucophanes* svårplacerad. Den hör otvivelaktigt till undersläktet *Phlegmacium* men uppvisar samtidigt en affinitet med *Myxacium*, där det finns liknande arter med små sporer och bleka färger, bl a en (cf. *C. causticus*) med bitter hatthud, som jag funnit växande i lavtallskog tillsammans med *C. leucophanes*. Här, som i så många andra sammanhang, önskar man att våra moderna mykologer respekterat mer av Fries taxonomi, där särskilt sektionen *Elastici* inom *Phlegmacium* verkar välfunnen. Jfr även kommentarerna kring *C. vespertinus* i ett tidigare avsnitt (Soop 1989).

[Molekylära analyser har visat att arten inte har nära samband med *Myxacium*. Den ingår i sektionen *Lustrati*, som förutom en liknande, sydlig art, *C. lustratus* Fr., innehåller arter från Nord- och Centralamerika.]

C. (Phlegmacium) fulvochrascens Hry ss. Mos.

Hatt 5–8 cm; klibbig; ej hygroman; halvsfärisk, sedan ± konisk, slutligen nästan plan; ljus beige till olivgrå, som ung mörkare gråbrun; jämn, inväxt trådig; kant m grå rand.

Fot 6–12 cm × 11–18 mm; klubblik m bred, ibland kantad knöl (<35 mm), kraftig, ofta lång; fylld; vackert violett som ung, sedan grå och flammig i gulbrunt.

Velum gulbrunt till olivbrunt, tunt; cortina vit till ljust gråviolett.

Lameller påfallande mättat violetta; vidväxta; täta (L=72–76, l=1–2); egg likfärgad.

Kött vackert violett till gråviolett, snart gråaktigt, anlöpande brungult i fotbasen; ingen lukt el smak.

Sporer: 10,5–15 × 6,5–8 µm, ellipsoida till amygdaloida.

Reaktioner: NaOH trivialt brun i kött och på hatthud, tegelröd på fotvelum; AgNO₃, formalin, lugol, ingen; FeSO₄ svagt gul i köttet.

Fynd: I kalkrik granskog; ovanlig. Västmanland, Arboga, Kalkugnsberget, 1987-08-25, KS233; 1986-08-21. Södermanland, Tyresta By, 1986-09-05. Härjedalen, Sånfjället, 1986-08-29, 1990-09-07. Härjedalen, Vemdalen, Skalet, 1989-08-25. Härjedalen, Hede, Sörviken, 1985-08-25, KS116.

Ref: Moser (1952), Marchand (1983), Henry (1989).

Svampen påminner om *C. scaurus* (myrsp.) ovanifrån, men är betydligt kraftigare och har mättat lila lameller och fot. R. Henry beskriver (1989) en mängd varieteter, av vilka jag funnit två i Sverige. I Norrland finns en mörkare och fibrigare form med olivbrun hatt (antagligen var. *umbrinus* Mos.), medan den avbildade formen (kanske var. *cyanophyllus* Hry) är funnen söderut.

Arten anses stå nära *C. glaucopus*, från vilken den skiljer sig främst på de långa sporererna. Enligt J. Melot (1986) kan den tolkas som *C. riederi* (Weinm.:Fr.) Fr.

[Molekylära analyser har visat att den avbildade arten är *C. anomalochrascens* Chévassy & Henry, medan det andra citerade fyndet (KS116) är *C. pseudoarquatus* A.H. Sm. (= *C. riederi* s. auct.). *C. fulvoochrascens* är däremot en sydlig art som ännu inte dokumenterats från Sverige. Alla tre ingår i sektionen *Riederi*.]

***C. (Phlegmacium) guttatus* Hry (droppspindling)**

Hatt 5–13 cm; klubbig; ej hygroman; konvex m länge inrullad, slutligen uppsvängd kant; ljust gröngrå till beige-grå, senare ockra och ngt fläckig el knottrig från mitten, eljest glatt; kant citrongul.

Fot 5–7 cm × 12–17 mm; m starkt kantad knöl (<35 mm) och "vallgrav"; fylld; ljusgul till gröngrå m gulbrun knölkant.

Velum olivbrunt till ljust nötbrunt, tunt; cortina vit till citrongul, riklig.

Lameller gröngula m grå ton; smala; vidväxta; täta (L=72, l=2); egg likfärgad.

Kött ljust grågult m grön reflex, mörkare marmorat; lukt svag, kryddad; smak angenäm.

Sporer: 10,5–13 × 6–8 µm, citriförmiga till amygdaloida, grovt vårtiga.

Reaktioner: NaOH ingen till svagt rosa i köttet, brun på hatthuden, rödbrun på fotvelum; AgNO₃, formalin, lugol, guajak, FeSO₄ ingen.

Fynd: I kalkrik granskog; sällsynt. Västmanland, Arboga, Kalkugnsberget, 1987-08-26, KS239; 1987-09-03, KS245. Södermanland, Vagnhärad, Lövsta, 1990-09-23, KS465.

Ref: Marchand (1983), Henry (1986), Michael & al. (1985).

En kraftig, blekt gulgrön spindling med en bred, kantad fotknöl. Hatten får efterhand små typiska, nötbruna "kratrar" som till slut kan täcka 2/3 av ytan. Detta har gett upphov till artens epitet, vilket föreslås översatt till *droppspindling*. En god karaktär är den typiska, men svårbeskrivna, lukten, påminnande om den hos både *C. percomis* (kryddsp.) och *C. hinnuleus* (glesskivig sp.).

R. Henry (1986) för arten till samma grupp som *C. percomis*, ett tvivelaktigt val, tillsynes baserat enbart på luktkaraktären. *C. guttatus* bör snarare ingå i sektionen *Fulvi*, som kännetecknas av arter med gula till gulgröna färger, inklusive lamellerna, och kantad fotknöl. Det är möjligt att *C. sulfurinus* Quélet, i den tolkning som återges av Brandrud & al (1989), är samma art.

[Arten tolkas numera allmänt som *C. sulfurinus* Quélet, ett namn som har prioritet.]

Referenser

Brandrud T.E. & al, 1989: *Cortinarius* Flora Photographica — Härnösand

Henry R., 1986: Suite à l'étude des Cortinaires — BSMF 102(1): 47

Henry R., 1989: Suite et fin à l'étude des Cortinaires — BSMF 105(2): 113-138

- Marchand R.**, 1983: Champignons du Nord et du Midi, del 7, 8 — Soc.Myco. des Pyrénées Méditerranéennes
- Melot J.**, 1986: Contribution à l'étude du genre *Cortinarius* — Documents Mycologiques 63-64: 109-142
- Michael E. & al**, 1985: Handbuch für Pilzfreunde del IV — Gustav Fischer Verlag, Stuttgart
- Moser M.**, 1952: Cortinarien-Studien, I. *Phlegmacium* — Sydowia, Annales Mycologici Ser II, p.47
- Soop K.**, 1987: Notes et observations sur les Cortinaires de Suède — Documents Mycologiques 68: 45-64
- Soop K.**, 1989: Ovanliga *Cortinarius*-arter — en bildserie — Jordstjärnan 10(3):

Cortinarius leucophanes Karst., Härjedalen, Hede, Sörviken, 1990-09-05, KS-CO439

Cortinarius fulvochrascens Hry ss. Mos. Västmanland, Arboga, Kalkugnsberget, 1987-08-25, KS-CO233

Cortinarius guttatus Hry, Södermanland, Vagnhärad, Lövsta, 1990-09-23, KS-CO465